

ÍSLENSK HÖNNUN

*Ávinningur af rekstri
hönnunarstöðvar fyrir íslenskt
atvinnu- og efnahagslíf*

Áherslur - stefnumið

Nefndarálit

Reykjavík
Apríl 2003

Efnisyfirlit

1. INNGANGUR.....	4
2. FORSAGA	5
3. SAMKEPPNISHÆFNI ATVINNULÍFS OG HÖNNUN.....	5
3.1 ÞRÓUN OG ÁHERSLUR	5
3.2 HÖNNUN OG VÖRUÞRÓUN – VAXANDI ÞÆTTIR Í ÞEKKINGARÞJÓÐFÉLAGI NÚTÍMANS.....	6
4. SAMTÖK HÖNNUÐA.....	6
5. KENNSLA Á SVIÐI HÖNNUNAR – LISTAHÁSKÓLI ÍSLANDS.....	7
6. RÁÐSTEFNA UM HÖNNUN	8
ÁBENDINGAR ERLENDRA AÐILA	8
ÁBENDINGAR INNLENDRA AÐILA	9
7. STARFSEMI HÖNNUNARSTÖÐVA ERLENDIS	9
DANMÖRK.....	10
NOREGUR.....	10
FINNLAND	10
ÍRLAND.....	11
8. NIÐURSTÖÐUR	12
STAÐA.....	12
TILLÖGUR – MARKMIÐ	13
STARFSSVIÐ HÖNNUNARSTÖÐVAR	13
HUGSANLEGAR ÁHERSLUR HÖNNUNARSTÖÐVAR.....	13
STJÓRNUN OG REKSTUR HÖNNUNARSTÖÐVAR.....	14
NAFN Á HÖNNUNARSTÖÐ – ÍSLENSK HÖNNUN, DESIGN.IS	14
ÁÆTLAÐUR KOSTNAÐUR VIÐ HÖNNUNARSTÖÐ	15
FYLGISKJAL I - RÁÐSTEFNA	16
FYLGISKJAL II - HEIMILDARSKRÁ	17

1. Inngangur

Pann 6. desember 2002, skipaði iðnaðar- og viðskiptaráðherra, Valgerður Sverrisdóttir, nefnd til að til að meta ávinning af rekstri hönnunarstöðvar fyrir íslenskt atvinnu- og efnahagslíf og koma með tillögur í því sambandi. Í skipunarbréfinu segir m.a.:

Nú á tímum sífellt harðnandi samkeppni og styttri líftíma vöru og þjónustu skiptir hönnun sífellt veigameira hlutverki við framleiðslu og markaðssetningu. Á það jafnt við um frumhugmyndir að framleiðslu og þjónustu til markaðsfærslu, auglýsingar og þjónustu við neytendur. Gildi hönnunar hefur einnig aukist á síðari árum sökum almennrar þróunar í átt til svokallaðra þekkingarhagkerfa, þar sem vægi mannlegra auðlinda og þekkingar fer vaxandi.

Góð hönnun eykur jafnframt verðmætasköpun og styrkir verulega samkeppnishæfni fyrirtækja. Stærri fyrirtæki eiga þó að öllu jöfnu auðveldara með að sinna hönnun en þau smærri, vegna stærðarhagkvæmni þó mikilvægi hönnunar sé ekki minna fyrir þau smærri. Þar sem íslensk fyrirtæki eru yfirleitt smá á erlendan mælikvarða er mikilvægt að þau hafi þekkingu og gott aðgengi að hönnun og ráðgjöf.

Vegna þessa hefur iðnaðar- og viðskiptaráðherra Valgerður Sverrisdóttir ákveðið að skipa nefnd á vegum ráðuneytisins til að meta ávinning af rekstri hönnunarstöðvar fyrir íslenskt atvinnu- og efnahagslíf og koma með tillögur í því sambandi. Nefndin skal m.a. leggja mat á hugsanlegar áherslur í starfi hönnunarstöðvar, kostnað og fjármögnun í slíkri starfsemi og önnur atriði er þessu tengist. Höfð verði hliðsjón af fyrra starfi hönnunarstöðvar hér á landi sem og sambærilegu starfi erlendis á þessu sviði.

Í nefndina voru eftirtaldir aðilar skipaðir:

Baldur Pétursson, iðnaðarráðuneyti, formaður,
Guðrún Margrét Ólafsdóttir, Form Ísland,
Halldór Gíslason, deildarforseti Listaháskóla Íslands,
Árni Jóhannsson, Samtökum iðnaðarins,
Eyjólfur Pálsson, forstjóri Epal,
Ari Skúlason, framkvæmdastjóri Aflvaka.

Starfsmaður nefndarinnar var Kristín Karlsdóttir, ráðherraritari, iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti. Í skipunarbréfi var þess óskað að verkefninu yrði lokið innan 3ja mánaða og lauk nefndin störfum í mars 2003.

Á tímabilinu hélt nefndin fjölmarga fundi og reyndi að afla sem bestra gagna til að unnt væri að meta það viðfangsefni sem henni var ætlað. Rætt var við marga einstaklinga, úr atvinnulífi og þá sem tengjast hönnun á einn eða annan hátt. Einnig stóð nefndin að ráðstefnu um hönnun, í samráði við Form Ísland og Norræna húsið og sóttu um 200 manns þá ráðstefnu, en fyrirlesarar voru bæði innlendir og erlendir, með viðamikla reynslu á sviði hönnunar. Jafnframt var skoðað það starf sem fram hefur farið í nágranna- og samkeppnislöndum á sviði hönnunar og metið hvað gæti hentað á Íslandi í því sambandi.

Á umliðnum árum hafa örar breytingar átt sér stað hvarvetna í heiminum, sem rekja má til efnahagslegra, tæknilegra og pólitískra þátta. Þessar breytingar varða ekki síst efnahags- og atvinnulíf og starfsemi fyrirtækja, þar með talið á sviði hönnunar. Breytingar á þessu sviði eru bæði örar og miklar, sem kallar á markvissa aðlögun þjóðfélags og fyrirtækja að nýjum kröfum og aukinni samkeppni á sviði hönnunar.

Í ljósi ofangreindra atriða hefur nefndin fjallað um og lagt mat á hugsanlegar áherslur í starfi hönnunarstöðvar, kostnað og fjármögnun í slíkri starfsemi og önnur atriði er því tengist. Umfjöllun og tillögur nefndarinnar sem settar eru fram í riti þessu byggjast á þeim forsendum sem fram koma í skipunarbréfi.

2. Forsaga

Í júní 1994 hófst tilraunarrekstur hönnunarstöðvar sem til stóð að stæði í 2 ár. Fyrirkomulag þess verkefnis var með þeim hætti að starfsmaður Samtaka iðnaðarins varð starfsmaður í hálfu starfi og ábyrgðarmaður verkefnisins. Honum til aðstoðar var starfandi ráðgjafaráð sem í sátu fulltrúar hönnuða, Útflutningsráðs, Iðntæknistofnunar og Alþýðusambands Íslands. Starfsemi hönnunarstöðvarinnar var fjármögnuð af Samtökum iðnaðarins og iðnaðarráðuneytinu. Nokkur árangur varð af þessu starfi, þó erfiðlega gengi að fjármagna einstök verkefni. Má þar t.d. nefna vel heppnaða hönnunardaga 1995.

Þegar tveggja ára reynslutíma var lokið óskuðu Samtök iðnaðarins eftir framlengingu á verkefninu í eitt ár og á þeim tímamótum voru gerðar nokkrar veigamiklar breytingar á fyrirkomulaginu sem þóttu til bóta. Þessar breytingar voru þær að skipuð var sjö manna stjórn til að stýra verkefninu. Í stjórn voru þrír fulltrúar hönnuða, tveir fulltrúar iðnaðarráðuneytis og tveir fulltrúar Samtaka iðnaðarins. Einnig varð sú breyting að einstök verkefni skyldu fjármögguð af verkefninu “Átak til atvinnusköpunar” og átti það að tryggja framgang verkefna. Þessi breyting og aðrir þættir urðu til þess að innan eins árs urðu nokkrir erfiðleikar í rekstrinum, sem leiddi til þess að starfseminni var hætt.

Fyrirverandi iðnaðarráðherra, Finnur Ingólfsson, fól fulltrúum Form Ísland að vinna að greinargerð um tillögur að hönnunarstöð. Fulltrúar félagsins hafa síðan átt í samstarfi við ráðuneytið um verkefnið, en af ýmsum ástæðum var sú greinargerð ekki tilbúin fyrr en vorið 2002. Í þeirri greinargerð var m.a. lagt til að ráðuneytið léti meta á ný hvort tilefni væri til að skoða rekstur hönnunarstöðvar á nýjum forsendum. Þessi greinargerð var kynnt í iðnaðarnefnd Alþingis og í framhaldi af því var verkefnið “Hönnunarstöð” sett inn í byggðaaætlun sem samþykkt var á Alþingi vorið 2002.

3. Samkeppnishæfni atvinnulífs og hönnun

3.1 Þróun og áherslur

Ísland er í dag vaxandi nútíma markaðs- og upplýsingasamfélag þar sem stöðugar breytingar eiga sér stað, af innlendum – en ekki síður erlendum uppruna, sem rekja má til efnahagslegra, tæknilegra og pólitískra þátta. Þessar breytingar má ekki síst sjá á sviði alþjóðavæðingar, sem hefur haft veruleg áhrif á alþjóðavettvangi.

Nú á tímum sífellt harðnandi samkeppni og styttri líftíma vöru, skiptir hönnun sífellt veigameira máli við nútímaframleiðslu og markaðssetningu. Á það jafnt við um hönnun framleiðsluvöru og umgjörð, þ.e. pakkningar og stoðvarning við markaðsfærslu, til að mynda gerð kynningarefnis.

Erlendis er talið sjálfsgefið að stærri framleiðendur séu sjálfir megnugir að annast eigin hönnun. Þess vegna er starfsemi hönnunarstöðva sniðin að þörfum lítilla og meðalstórra framleiðslufyrirtækja. Þörf fyrir hvatningu og aðstoð er mest meðal minni fyrirtækja auk þess sem mests ávinnings er að vænta frá slíkum fyrirtækjum. Ljóst er að erlendar þjóðir standa ekki í stórfelldri fjárfestingu á sviði hönnunar og vörupróunar af góðmennsku eða eyðslugleði, heldur af hreinni arðsemisvon.

Öll rök erlendra þjóða til að fjárfesta í aðstoð við lítil og meðalstór fyrirtæki gilda margfalt á Íslandi, þar sem nánast öll framleiðslufyrirtæki eru smá. Til glöggvunar á starfsemi hönnunarstöðva hefur verið tekið saman efni um rekstur þeirra á Norðurlöndum.

Góð hönnun eykur verðmætasköpun og styrkir verulega samkeppnishæfni fyrirtækja. Íslensk framleiðslufyrirtæki eru smá á erlendan mælikvarða og er því bæði nauðsynlegt og eðlilegt að gefa þeim kost á að geta bætt hönnun framleiðslu sinnar. Íslenskum fyrirtækjum er verulegt hagsmunarmál að þau hafi þekkingu á vægi hönnunar og hún sé þeim aðgengileg.

Stjórnvöld móta atvinnu- og menningarstefnu. Nauðsynlegt er að þar sé lögð áhersla á hönnun sem er mikilvæg forsenda nýsköpunar í atvinnulífi þjóða. Hönnun er verðmæt útflutningsvara og er nærtækt að vísa til árangurs nágrannapjóða okkar í því sambandi.

3.2 Hönnun og vöruþróun – vaxandi þættir í þekkingarþjóðfélagi nútímans

Mikilvægt skref til eflingar hönnunar var stigið þegar nýjar áherslur voru lagðar í menntamálum þjóðarinnar og stjórnvöld ákváðu að hönnunarnám skyldi stóreflt og tekið upp á háskólastigi í öllum greinum hönnunar og arkitektúr. Þó hönnun sé í sjálfu sér alþjóðleg þá tekur námið alltaf mið af aðstæðum í því landi þar sem kennslan fer fram, bæði hvað varðar menningu og atvinnuhætti.

Fullvíst má telja að það hönnunarnám sem staðið hefur til boða hér á landi til þessa, eins og t.d. í grafískri hönnun, hefur átt stóran þátt í þeirri öflugu atvinnuuppbyggingu sem átt hefur sér stað í auglýsinga- og margmiðlunariðnaði.

Ætla má að nám hérlandis í öðrum hönnunargreinum hafi sömu áhrif. Stórstígar framfarir á sviði samskipta- og upplýsingatækni hafa einnig aukið möguleika hönnuða til að starfa á hinum alþjóðlega atvinnumarkaði. Sjóndeildarhringur einstaklinga og athafnasvið hefur víkkað; markaðir og viðfangsefni fyrirtækja þenjast út og í samskiptum þjóða verða til ný svið viðskipta, samstarfs og menningartengsla. Að nokkru leyti er þessi þróun að breyta atvinnulífi heimsins.

4. Samtök hönnuða

Rétt þykir að gera stutta grein fyrir starfsemi félagsins Form Ísland, samtökum hönnuða sem er eins konar regnhlífasamtök starfandi hönnunarfélaga. Félagið var stofnað 1985 og hét þá Form Ísland félag áhugamanna um hönnun.

Form Ísland var stofnað með stuðningi frá Félagi íslenskra iðnrekenda og Landssambandi iðnaðarmanna. Félagið naut stuðnings þessara samtaka um 10 ára skeið og á þeim tíma var starfsmaður í hálfu starfi á vegum félagsins. Tilgangur með stofnun félagsins var að auka veg hönnunar á Íslandi. Eins og segir í lögum félagsins frá stofnun þess, á meðal annars að auka veg hönnunar með því að *“efla skilning á gildi hönnunar í nútíma framleiðslu, efla fræðslu, rannsóknir og þróunarstarf á sviði hönnunar, standa fyrir sýningum, samkeppnum, námskeiðum, ráðstefnum og útgáfustarfsemi um hönnun og málefni er tengjast hönnun”*.

Form Ísland hefur frá upphafi átt í nánú samstarfi við systurfélög sín á hinum Norðurlöndunum og er félagið aðili að SDC sem er skammstöfun fyrir “Scandinavian Design Council”. Form Ísland á einnig aðild að ICSID sem er skammstöfun fyrir “International Council of Societies of Industrial Design” en það eru alþjóðasamtök iðnhönnuða.

Árið 1998 var nafni félagsins breytt í Form Ísland, samtök hönnuða. Í dag eiga öll starfandi hönnunarfélög á Íslandi aðild að Form Ísland og fulltrúa í stjórn þess. Þessi félög eru Arkitektafélag Íslands, Félag húsgagna- og innanhússarkitekta, Félag iðnhönnuða, Félag íslenskra gullsmiða, Félag íslenskra landslagsarkitekta, Félag íslenskra teiknara, Leirlistafélagið, Textílfélagið auk ófélagsbundinna hönnuða.

Starfsemi félagsins í dag einkennist nokkuð af því að allt starf er unnið í hugsjónavinnu og takmarkar það nokkuð starfsemina. Félagið hefur ekki haft burði til að hafa launaðan starfsmann. Eitt megin verkefni félagsins undanfarin ár hefur verið að hvetja til stofnunar sjálfstætt starfandi hönnunarstöðvar til að efla markvisst vöxt og viðgang íslenskrar hönnunar.

Félagið hefur einnig lagt áherslu á að viðhalda samstarfi við hönnunarstöðvar hinna Norðurlandanna og annast þátttöku Íslands í samnorrænum sýningum. Félagið hefur notið stuðnings iðnaðarráðuneytis til þess að taka þátt í þessu norræna samstarfi. Það hefur verið afar mikilvægt að geta borið íslenska hönnun saman við það sem best gerist erlendis og skynja

viðbrögð annarra þjóða við íslenskri hönnun. Íslenskir hönnuðir hafa styrkst í trúnni á íslenska hönnun með hverri sýningu.

Á undanförunum árum hefur Form Ísland komið að fjölmörgum sýningum á sviði hönnunar, innanlands sem erlendis og stóð m.a. fyrir viðarmiklu sýningarverkefni sem var hluti af Reykjavík menningarborg árið 2000. Verkefnið var unnið í samvinnu við Listasafn Reykjavíkur og Hönnunarsafn Íslands. Sýningin MÓT var sögulegs eðlis um leið og hún sýndi það sem framsæknað þótti í íslenskri hönnun á þeim tíma. Sýningin var sett upp á Kjarvalsstöðum og var afar vel sótt auk þess sem fjölmiðlar gerðu verkefninu góð skil. Markmið félagsins með sýningunni var að vekja athygli á því sem vel hefur verið gert á Íslandi í hönnun og vekja fólk til umhugsunar um möguleika íslenskrar hönnunar og hagnýtingu hönnunarmenntunar. Frá því félagið stóð fyrir sýningunni Mót hefur íslensk hönnun verið kynnt á tveimur samnorrænum sýningum. Young Nordic Design – Generation X, sem var farandsýning sem fyrst var sett upp í New York í nóvember 2000 og hefur síðan verið sett upp níu sinnum víða um heim og lauk henni einmitt hér á landi með sýningu í Norræna húsinu í febrúar 2003. Hin var sýningin 5x5 sem sett var upp á Sænsku húsgagnasýningunni í Stokkhólmi vorið 2002.

Auk þessa hafa tvær íslenskar hönnunarsýningar verið settar upp. Sýningin Hönnun var sett upp í Malmö í ágúst 2002. Sýningin var liður í íslenskri menningarviku á vegum Íslendingafélaga á Eyrarsundssvæðinu. Sýningin fékk góða aðsókn og fjölmiðlaumfjöllun. Hin sýningin var design.is sem sett var upp í Berlín í febrúar 2003. Sú sýning fékk góðar viðtökur og stendur til að hún fari víðar.

5. Kennsla á sviði hönnunar – Listaháskóli Íslands

Áherslubreyting varð á Íslandi árið 2001 þegar Listaháskóli Íslands gerði samning við fjármála- og menntamálaráðuneyti um kennslu á háskólastigi í hönnun og arkitektúr. Sá samningur hljóðar upp á að skólinn hafi reglulega tæplega 150 nemendur í hönnunar- og arkitektúrdeild á hverjum tíma. Þessi samningur hefur gert það að verkum að í fyrsta sinn á Íslandi er kominn staður þar sem eingöngu er unnið við hönnun, kennslu, rannsóknir og útfærslu.

Flestir fremstu hönnuðir landsins eru kennarar við deildina eða koma að henni á annan máta og þar hafa verið unnir helstu viðburðir á sviði hönnunar síðan. Þetta hefur einnig leitt af sér að nokkur hópur Íslendinga sem voru erlendis hafi komið heim til að kenna ásamt því að erlendir hönnuðir koma hingað í auknum mæli til að gagnrýna og kenna.

Þennan vetur stendur yfir annað starfsár Hönnunar- og arkitektúrdeildar við Listaháskóla Íslands. Þar eru starfandi þrjár brautir: Grafísk hönnun sem skiptist í margmiðlun annars vegar og prentmiðla hins vegar, en mikil skörun er á starfi á þeim sviðum.

Vöruhönnun sem skiptist í fata- og textílhönnun annars vegar og síðan braut í arkitektúr og eru nemendur deildarinnar 130, og mun fjölga á næstu árum. Deildin býður upp á nám til BA gráðu, sem tekur 3 ár. Ekki er enn boðið upp á meistaragráðu, og miðað við að nemendur fari utan til að afla sér hennar. Þó stendur yfir undirbúningur á kennslu til meistaraþrófs, en ekki er kominn á samningur um það við ríkið. Fastir kennarar og stundakennarar eru í dag um 70 talsins og eru það aðallega innlendir hönnuðir sem nær allir eru virkir hönnuðir hér á landi, en deildin þarf mikið að nota erlenda kennara, bæði vegna þess að hönnunarheimurinn er mjög alþjóðlegur og einnig vegna þess að enn eru ekki margir sem hafa sérþekkingu á okkar sviði hér á landi.

Mjög mikilvægur þáttur í starfi deildarinnar er að koma upp sterku afli sem sinnir sögulegum og fræðilegum þáttum í hönnun á Íslandi. Þar er mikil vinna óunnin, en með tilkomu deildarinnar er að myndast kjarni fræðinga sem sinna þessu eingöngu. Mikilvægt verkefni er að byggja upp bókasafn deildarinnar til að það geti sinnt þörfum hennar og þá um leið samfélaginu því að hér er um að ræða eina sérhæfða bókasafnið um hönnun í landinu. Samstarf við Listasafn Reykjavíkur, sérstaklega byggingarlistardeild og við Hönnunarsafn Íslands er náð því forstöðumenn þeirra eru einnig kennarar við deildina.

Samstarf við utanaðkomandi aðila á Íslandi er mikið. Kennarar deildarinnar eru svo til allir tengdir viðskipta- og hönnunarmenningunni hér og miðla nemendum beint upplýsingum um hvað er á seyði utan veggja skólans.

Nokkuð mörg námskeið hafa verið haldin í nánú samstarfi við framleiðslu- og hönnunarfyrirtæki, þar sem nemandarinnar hafa fengið að vinna innan veggja fyrirtækjanna um tíma. Þeir kynnast þannig starfinu og greina stefnu þeirra og vinna síðan verk í anda eða fyrir þessi fyrirtæki. Ekki verða þau öll upptalin en nefna má: Marel, Gagarín, Alpan, Fjölform, GlámuKím, X18, Nikita, 66 gráður norður, Sautján, GK og Elm. Einnig var unnið verkefni í samstarfi við Habitat í London og Ikea í Svíþjóð og nemendur í fatahönnun taka starfsreynslu í hátísku húsum Parísarborgar vor og haust. Samstarf þetta er sérstaklega mikilvægt fyrir hönnuði þar sem starf þeirra þrífst ekki í tómarúmi án samstarfs við atvinnulífið. Deildin er í samstarfi við viðskiptadeild Háskólans í Reykjavík og viðskiptadeild og verkfræðideild Háskóla Íslands þar sem nemendur deildanna vinna saman að lausn verkefna.

Mikið er um ferðir nemenda til annarra landa á vegum skólans. Farið er til Hollands, Bandaríkjanna, Ítalíu, Frakklands í námsferðir og nemandur í þrívíðri hönnun hafa hlotið þann heiður að fá sýningarbás á vorsýningunni í Milánó núna í apríl. Hönnunarsýningar á vegum Form Ísland sem voru síðastliðinn vetur í Svíþjóð og Berlín voru að mestu unnar innan veggja deildarinnar. Það má segja að vísir að hönnunarstefna sé að verða til héraðs með tilkomu þessarar deildar, sem hefur tekið virkan þátt í stórum hluta þess sem gerist í hönnunarmálum í landinu. En með tilkomu átaks í hönnun á vegum ríkisstjórnarinnar mun verða hægt að reka hönnunarstefnu á landsvísu sem mun gjörbreyta aðstæðum hönnunar til framtíðar.

Í fyrsta sinn eru hönnunarnemendur starfandi saman á Íslandi, en hingað til hafa hönnuðir almennt ekki þekkt fyrir en eftir nokkra dvöl héraðs að loknu námi og myndast hafa litlir hópar í hönnunarheiminum sem hafa svo til engan samgang.

6. Ráðstefna um hönnun

Þann 20 febrúar 2003 var haldin í Norræna húsinu ráðstefna um hönnun á vegum þessarar nefndar, iðnaðar- og viðskiptaráðuneyta, Norræna hússins og Form Ísland. Ráðstefnan tókst í alla staði vel og var fjölsótt, um 200 manns sóttu ráðstefnuna. Var sérstaklega eftirtektavert hversu margt af því var ungt fólk. Nokkur umfjöllun var einnig um ráðstefnuna í fjölmiðlum, sérstaklega í viðtölum við erlenda og innlenda fyrirlesara sem töluðu á ráðstefnunni. Hér verður gerð stuttlega grein fyrir helstu atriðum sem fram komu á ráðstefnunni.

Ábendingar erlendra aðila

Í erindum erlendra gesta sem komu frá Belgíu, Finnlandi og Noregi kom fram að víða erlendis er markvisst starf unnið á vegum opinberra aðila og annarra á sviði hönnunar. Ekki veður rekið í smáatriðum allt það sem fram kom heldur einungis minnst á helstu atriði. Sjá dagskrá ráðstefnunnar í fylgiskjali 1.

- Í **Finnlandi** eru áherslur og stefna á sviði hönnunar hluti af nýsköpunar- og atvinnustefnu stjórnvalda. Samstarf er milli ráðuneyta iðnaðar og viðskipta og menntamála þar í landi.
- Í máli fulltrúa **Noregs** kom fram að hönnun snýst um ímynd – hvernig viljum við að aðrir sjái okkar vöru, þjónustu, fyrirtæki, bæi og lönd?
- Mikilvægt er að brjóta niður gamla múra í umfjöllun um hönnun.
- Viðfangsefni hönnunar er m.a. að segja sögur með hönnun á vöru og þjónustu.
- Hönnun snýst um að breyta þörf í löngun, á sviði vöru og þjónustu.
- Hönnun snýst einnig um að taka áhættu – skapa eitthvað nýtt, fara ótroðnar slóðir.
- Ábendingar fyrir Ísland.
 - Keppið ekki í hönnun á lágverðsvörum, heldur í dýrari verðflokkum.
 - Mikilvægt að leggja áherslu á aukinn virðisauka og verðmæti – en ekki hrávörur.
 - Vinna á sviði hönnunar snýst um að leysa vandamál.
 - Hvað er hægt að gera betur finna möguleika og tækifæri á markaðnum.
 - Starf á sviði hönnunar snýst um að hafa áhrif á venjuleg fyrirtæki.
- Fulltrúi **Belgíu** benti m.a. á að hönnun snýst um að gæða vöru og þjónustu lífi.
- Mikilvægt að auka samstarf hönnuða og framleiðenda.
- Menning og saga hefur mikið gildi á sviði hönnunar – Ísland hefur sérstök tækifæri.
- Aðilar á Íslandi ættu að nýta sérstöðu landsins - byggja upp sérkenni í hönnun.

- Sköpunarmáttur er afar mikilvægur – sköpunarmátt er ekki hægt að afrita.
- Ábendingar fyrir Ísland:
 - Hönnunarstöð þarf öðru fremur að einkennast af drifkrafti og grósku.
 - Hönnunarstöð þarf að leggja áherslu á samstarf, samskipti og tengsl – en ekki húsnæði og umgjörð.
- Vinna þarf að hönnun sem langtímaverkefni þ.e. hluta af áherslum á sviði atvinnustefnu.
- Vægi hönnunar verði aukið í opinberri starfsemi.
- Aðstæður á Íslandi eru um margt sérstæðar – þetta þarf að endurspeglast í hönnun.
- Íslensk hönnunarstöð sníði sér stakk eftir vexti og finni í hverju Ísland skarar fram úr.
- Hönnunarstöð komi á framfæri því sem vel er gert og efli frumkvæði á sviði hönnunar.
- Mikilvægt er að í starfsemi Hönnunarstöðvar verði áhersla á verkferla og verkefni sem miði að því að efla þróun á sviði hönnunar.
- Mikilvægt er að miðstýra ekki starfsemi á sviði hönnunar – heldur að vinna í þverfaglegum hópum.
- Vinna þarf að því að auka skilning á mikilvægi og gildi hönnunar, s.s. við þróun á afurðum og notagildi og ávinning þess fyrir almenning.

Ábendingar innlendra aðila

Í erindum innlendu fyrirlesaranna mátti skynja að mikil gróska er á sviði hönnunar á Íslandi, sem m.a. sjá má í fataiðnaði, grafískri hönnun og hreyfimyndagerð ofl.sviðum. Innlendir hönnuðir hafa í sumum tilvikum náð miklum árangri bæði innanlands og erlendis.

- Sum framsækin fyrirtæki á Íslandi leggja áherslu á hönnun, - bæði hvað varðar afurðir og framleiðsluferlið. Þessi fyrirtæki hafa mörg hver náð miklum árangri innanlands og erlendis.
- Hönnun er veigamikill þáttur í því að halda samkeppnisstöðu á erfiðum og breytilegum mörkuðum.
- Fram kom að ætla megi að um 1500 manns starfi við hönnun á landinu.
- Umfang og velta á sviði hönnunar fer sífellt vaxandi og gert er ráð fyrir að velta á þessu sviði sé nokkrir milljarðar króna á ári.
- Í sumum greinum s.s. byggingariðnaði er hlutfall hönnunar um 10% af veltu.
- Hönnun er verulega vanmetin, þar sem nákvæm gögn liggja ekki fyrir um umfang hennar.
- Hönnunarstöð þarf að leggja áherslu á markaðssetningu íslenskrar hönnunar erlendis.
- Varað var við því að Hönnunarstöð verði bákni og húsnæði – starfsemin þarf frekar að mótast í verkefnum og verkferlum.
- Eitt af mikilvægustu verkefnum Hönnunarstöðvar er upplýsingamiðlun og starfræksla gagnabanka.
- Starfsumhverfi fyrirækja hefur breyst mikið - starfsemi Hönnunarstöðvar verður að endurspeglar þarfi nútímans á þessu sviði.

7. Starfsemi hönnunarstöðva erlendis

Í flestum nágranna- og samkeppnislöndum eru starfræktar hönnunarstöðvar í einni eða annarri mynd. Á Norðurlöndunum utan Íslands er viðfangsefni og fjármögnun mjög áþekk. *Markmið hinna norrænu stöðva er að kynna hönnun fyrir framleiðslufyrirtækjum og vekja athygli á mikilvægi hönnunar í aukinni samkeppni.* Ennfremur er hlutverk þeirra að kynna hönnun á erlendum vettvangi. Starfsemi þeirra og umfang hefur aukist mjög hin seinni ár og af því má ráða að yfirvöld ætli þeim vaxandi hlutverk við að styrkja framleiðslugreinarnar. Hér á eftir er tæpt á helstu starfspáttum hönnunarstöðva í Danmörku og Noregi, en af upplýsingum frá Finnlandi, Svíþjóð og Bretlandi má ráða að starfsemin er mjög áþekk í öllum þessum löndum.

Danmörk

Dansk Design Center (DDC) var stofnað 1987 á grunni Dansk Designråd. Árleg velta er 160 m.i.kr. og greiða dönsku iðnaðar- og viðskiptaráðuneytin rekstur DDC. Fastir starfsmenn eru tólf.

Starfsemi DDC: Megin hluti starfseminnar, eða um 70% er kynning á hönnun hjá dönskum iðnaði, fyrirlestrar, námskeið, kynningarfundir og heimsóknir. 20% er kynning á danskri hönnun erlendis, þátttaka í sýningum erlendis, útgáfa bæklinga á ensku og samstarf systurfyrirtækja erlendis. 10% er þróun menntunar á hönnunarsviði innan tækni- og verslunarskóla.

DDC veitir fyrirtækjum ráðgjöf um hönnunargreiningu, tillögugerð, ráðleggingar varðandi skipulag, notkun hönnuða o.fl. DDC gefur út tímaritið Design Denmark sex sinnum á ári. Tímaritið er bæði á ensku og dönsku og er gefið út í 6.500 eintaka upplagi. Jafnframt eru gefnar út tvær handbækur eða upplýsingabæklingar árlega og DDC annast sex til átta sýningar innanlands á ári hverju og hefur umsjón með þrenns konar samkeppnum.

Noregur

Norsk Design Center (NDC) var stofnað 1993. Í kjölfar aukinnar meðvitundar um vægi hönnunar í markaðssetningu hefur fjöldi starfsmanna verið aukinn og eru nú sjö starfandi við NDC, sem er fjármagnað af hinu opinbera en 15% tekna eru sjálfsaflafé.

Starfsemi NDC svipar mjög til dönsku systursamtakanna og er nálgun viðfangsefna og verkefnaal áþekkt. Ólíkt DDC er samvinna á milli NDC og norska fyrirtækjanetsins (Statens Nærings- og distriktutviklingsfonds Nettverksprogram). Ennfremur vinna norska útflutningsráðið og NDC náið saman.

Af afmörkuðum sviðum hefur NDC haft vaxandi afskipti af grafískri hönnun, t.d. varðandi prentiðnað, þar með talið gerð kynningarefnis, bæklinga og umbúðaiðnaðs. Ennfremur hefur NDC unnið að verkefnum fyrir fyrirtæki sem ekki starfa við hefðbundna framleiðslu. Má sem dæmi nefna þjónustufyrirtæki og hugbúnaðariðnað.

Finnland

Í Finnlandi hefur lengi verið lögð áhersla á hönnun. Á umliðnum árum hefur hönnun þó fengið aukna athygli og áherslur sem eitt af þeim mikilvægari atriðum, til að auka samkeppnishæfni og verðmætasköpun í Finnlandi. Nýlega kynntu stjórnvöld metnaðarfulla stefnumörkun á sviði hönnunar þar sem hönnun er samofin nýsköpunar og menntastefnu, og tekur til ýmissa málaflokka á þessum sviðum, eins og kemur fram í *plagginu Design 2005! Government Decision-in-Principle on Finnish Design Policy*, sem kynnt var árið 2000.

Hönnun er lykilatriði í samkeppni á markaði nýja hagkerfisins, að mati framkvæmdastjóra **Design Forum Finland (DFF)**.¹ Með því að fjárfesta í hönnunarþekkingu, þróa fyrirtæki samkeppnisforskot þar. Vöruþróun á sviði upplýsingatækni er einnig mjög mikilvæg. Nýsköpun og aukin framleiðni er markmiðið. Upplýsingar, rannsóknir og þróun verða í auknum mæli samtvinnuð hönnun. Í hönnunarhagkerfi eru framleiddar hönnunarvörur, allt frá tannburstum til raftækja, ásamt fötum, húsgögnum, bílum o.s.frv. Þetta eru vörur framleiddar í svo stóru upplagi að verðlag verður viðráðanlegt fyrir flesta neytendur. Í samfélagi hraða og breytinga verður fólk á vissan hátt rótlaut og sjálfsmýnd er oft byggð upp með vörum og vörumerkjum. Merkin verða tákn um persónuleika, smekk og gildismat.

Norræn hönnun - þekkt vörumerki

Vörumerki gefa vöru nafn, tilgreina hverjum hún er ætluð, aðgreina hana frá vöru keppinautanna og tryggja umfram allt gæði. Aðeins gæðavara getur staðið undir vörumerki. Vörumerki eru komin til að vera. Allt frá því um miðja síðustu öld hefur norræn hönnun verið nokkurs konar vörumerki. Þetta byrjaði með sýningum á verkum hönnuða frá Danmörku, Svíþjóð, Noregi og Finnlandi í Bandaríkjunum á árunum 1954-1957, en þessar sýningar náðu til milljóna manna og skandinavísk hönnun varð að þekktu og vinsælu vörumerki.

¹ Viðskiptablaðið 11. október 2001.

Komið hefur fram að byggja verði upp vörumerki í hverju og einu Norðurlandanna til að geta styrkt og viðhaldið ímynd norrænnar hönnunar. Hingað til hafi hugtakið norræn eða skandinavísk hönnun spannað danska, finnska, norska og sænska hönnun, en fullur vilji er til þess að auka samstarf við íslenska hönnuði. Reynt er að hafa Ísland með en Form Ísland samtök hönnuða, er ekki eins stórt og vettvangur hönnunar á hinum Norðurlöndunum. Scandinavian Design Council er hins vegar samstarfsvettvangur þessara landa og Ísland er þar á meðal.

Stjórnvöld í Danmörku, Noregi, Finnlandi og Svíþjóð leggja nú aukna áherslu á hlutverk hönnunar í hagkerfinu þar sem hönnunin veitir þetta aukna gildi og samkeppnisforskot sem þörf er á við nútímamarkaðsaðstæður.

Stuðningur hins opinbera í Finnlandi mikilvægur

Finnska ríkisstjórnin hefur lýst yfir því markmiði að Finnland verði í forystuhlutverki ríkja heims í hönnun árið 2005. Þessi stefnumörkun er afar mikilvæg og verulega hvetjandi fyrir alla starfsemi á sviði hönnunar. Stuðningur opinberra aðila við hönnun hófst fyrir 126 árum. Finnskar hönnunarvörur voru sýndar á heimssýningum og kynntar utan landsins fyrir tilstuðlan finnska ríkisins. Allan þennan tíma hafa stjórnvöld styrkt markaðssetningu á finnskri hönnun sem er talin mjög mikilvæg, ekki síst í tengslum við rafræna markaðssetningu og viðskipti.

Mikilvægt er að styrkja unga hönnuði til að hanna ýmislegt í sambandi við Netið og fjölmiðla. Þetta svið skiptir miklu máli fyrir tiltölulega einangruð ríki eins og Ísland og Finnland. En einangrunin er jú ein ástæða þess að Íslendingar og Finnar hafa þróað þetta svið svo mjög sem raun ber vitni. Hin velþekktu finnsku merki í dag eru meira á sviði hátækni en áður og ber Nokia þar hæst. Nokia hefur lagt mikla áherslu á hönnun og gerði það m.a. að verkum að fólk vildi ekki bara síma sem virkaði, heldur vel hannaðan síma.

Framkvæmdastjóri DFF, leggur áherslu á að hönnun eigi að vera alls staðar hluti af allri framleiðslu. "Nokia er til dæmis að reyna að koma hugmyndinni um mikilvægi hönnunar að alls staðar í fyrirtækinu. Hönnun er ekki bara eitthvert skraut, eitthvað sem maður bætir við á síðustu stundu. Hönnun frá byrjun þýðir frábær útkoma."

Írland

Á umliðnum árum hefur verið lögð aukin áhersla á hönnunarstarfsemi, sem einn þátt í atvinnustefnu til að auka samkeppnishæfni atvinnulífs. Þetta er m.a. gert með starfsemi á vegum fyrirtækisins/stofnunarinnar Enterprise Ireland, sem veitir ráðgjöf og þjónustu til atvinnulífs, og stuðlar að aukinni samkeppnishæfni og verðmætasköpun.

Einn þáttur í starfseminni er að veita upplýsingar og ráðgjöf á sviði hönnunar, til að auka þekkingu og skilning á hversu mikilvæg hönnun er til að auka virði vöru og þjónustu fyrirtækja. Þjónusta á þessu sviði er aðgengileg öllum fyrirtækum á Írlandi. Starfsemi á sviði hönnunar tekur til margvíslegra atriða s.s. námskeiða, ráðgjafar og verkefna sem ná til ákveðinna atvinnugreina.

Design Ireland. Í janúar 2000 var stofnuð hönnunarstöð á Írlandi undir nafninu Design Ireland. Markmið með starfseminni er m.a. að vinna að auknu gildi hönnunar með því að efla skilning á mikilvægi og notagildi hönnunar á öllum sviðum þjóðfélagsins. Starfsemin á m.a. að ná til atvinnulífsins og opinberra stofnana með áherslu á kynningu á írskri hönnun á erlendum mörkuðum.

Design Ireland, er samstarfsverkefni fjölmargra aðila sem starfa á sviði hönnunar (Irish Design Industry) og fjörmargra fagfélaga á sviði hönnunar, (grafískra hönnuða, arkitekta, o.fl. o.fl.), og samtaka á sviði skapandi auglýsinga. Starfsemin nýtur auk þess mikils stuðnings írskra stjórnvalda, m.a. í gegnum fyrirtækið Enterprise Ireland.

Stefna Design Ireland byggir á fjórum meginþáttum, en þeir eru:

- ♦ **Hvetja** atvinnulíf, aðila á sviði menntamála og stjórnvöld til átaks á sviði hönnunar og gefa starfi á þessu sviði forgang.
- ♦ **Kynna** sköpunarmátt á sviði írskrar hönnunar fyrir innlendum og erlendum aðilum.
- ♦ **Efla** írska hönnun, jafnt innanlands sem utan.

Til að gera þetta mögulegt er unnið sérstaklega á eftirfarandi sviðum:

- ♦ **Rannsóknir.** Unnið er að rannsóknum á stöðu hönnunar, s.s. hvað varðar árangur, möguleika og þarfir.
- ♦ **Menntun.** Starfsemi á sviði menntunar beinist að því að efla menntun á sviði hönnunar eins og kostur er.
- ♦ **Samstarf.** Lögð er áhersla á skilvirkt samstarf við helstu aðila sem tengjast starfsemi á sviði hönnunar.
- ♦ **Kynning.** Unnið er að kynningu á írskri hönnun, innanlands sem utan.

Þess má einnig geta að starfsemi á sviði hönnunar á Írlandi er með margvíslegu móti þar sem m.a. eru sýningar innanlands og erlendis og njóta sumar þessara sýninga mikillar athygli.

8. Niðurstöður

Staða

Á umliðnum misserum og árum hefur sú ánægjulega þróun átt sér stað að mikil gróska hefur verið á sviði hönnunar hér á landi í einstaka atvinnugreinum. Þetta má sjá m.a. af því að ýmsir frumkvöðlar á sviði hönnunar hafa náð góðum árangri.

Þennan árangur virðist ekki síst mega rekja til aukinnar og bættrar kennslu á sviði hönnunar og starfi hönnuðra sjálfra í sínum fálagasamtökum.

Þrátt fyrir þennan árangur má sjá margar vísbendingar sem hníga í þá átt, að almennt hafi gildi hönnunar hér á landi verið vanmetið á umliðnum árum. Þetta kemur m.a. fram í því að viðhorf til hönnunar innan atvinnulífsins virðist vera vanmetið og fáir ekki þann sess sem æskilegur er, þar sem hönnun er afar mikilvægt atriði í ferli vöruþróunar, markaðssetningar og sölu. Þetta er ekki síst mikilvægt þar sem hönnun varðar marga þætti í líftíma vöru, hvort sem um er að ræða vöruna sjálfa eða allt ferlið sem viðkomandi vara fer í gegnum.

Í þekkingarþjóðfélagi nútímans hefur hönnun sívaxandi gildi og á það ekki síst við um margvíslega atvinnustarfsemi á sviði þekkingar og þjónustu, s.s. ferðamennsku, grafíska hönnun á sviði hugbúnaðar, kvikmynda eða í atvinnustarfsemi á sviði þjónustu.

Eftirfarandi atriði einkenna þróun og stöðu hönnunar hér á landi:

- ♦ Mikil gróska hefur verið á flestum sviðum hönnunar, s.s. í fataiðnaði og í grafískri hönnun (kvikmyndagerð og prentmiðlun), arkitektúr o.fl.
- ♦ Aukin framlög til hönnunardeildar Listaháskólans, frá árinu 2000, hafa eflt starfsemi á sviði hönnunar verulega hér á landi.
- ♦ Stöðstarfsemi á sviði hönnunar er afar takmörkuð hér á landi miðað við það sem gerist í okkar nágranna- og samkeppnislöndum.
- ♦ Framlög til rannsókna á sviði hönnunar er tengjast viðskiptahugmyndum og atvinnulífi eru lítil sem engin hér á landi, s.s. úr sjóðum er tengjast nýsköpun og rannsóknum. Þetta viðhorf hefur fælt hönnuði frá hagnýtum athugunum er tengjast atvinnulífi, og í staðinn hafa þeir snúið sér að verkefnum á sviði hönnunar er tengist listsköpun.
- ♦ Á Íslandi virðist skorta heildarsýn og vitund á sviði hönnunar, sem er mikilvægur grunnur fyrir samkeppnishæfni og þróun atvinnulífs.
- ♦ Umfang og gildi hönnunar er vanmetið m.a. vegna skorts á tölulegum upplýsingum um hönnun.
- ♦ Hönnun hefur almennt átt undir högg að sækja á Íslandi og nýtur ekki þeirrar athygli sem hagsmunir atvinnulífs og einstaklinga kalla á.

- ◆ Hér á landi er ekki fyrir hendi stefnumörkun á sviði hönnunar í þeim mæli sem víða er í okkar nágranna- og samkeppnislöndum. Þetta á m.a. við um þátttöku hönnuða í margvíslegum framkvæmdum á vegum opinberra aðila sem og einkaaðila.
- ◆ Starfrækt er hönnunarsafn í Garðabæ undir stjórn Þjóðminjasafns Íslands.

Tillögur – markmið

Stofnun hönnunarstöðvar

Til að stuðla að aukinni samkeppnishæfni fyrirtækja á sviði hönnunar, ekki síst smærri fyrirtækja, leggur nefndin til að sett verði á stofn hönnunarstöð. Starfsemin taki mið af sambærilegri starfsemi í nágranna- og samkeppnislöndum, en þó er mikilvægast að starfsemin falli að Íslenskum aðstæðum.

Markmið

Á Norðurlöndunum og á Bretlandseyjum hafa hönnunarstöðvar það að meginmarkmiði af örva og styðja atvinnulíf og hönnun, til að styrkja samkeppnishæfni og verðmætasköpun. Á sama hátt ætti það að vera meginmarkmið íslenskrar stöðvar að hvetja til aukinnar hönnunar við vörupróun og markaðssetningu til að efla samkeppnishæfni og virðisauka í íslensku atvinnulífi. Það er jafnframt álit nefndarinnar að það sé verkefni væntanlegrar stjórnar að útfæra nánar stefnumið, verkefni og áherslur í starfi hönnunarstöðvar, þó að í skýrslunni séu einnig sett fram hugsanleg áhersluatriði í slíku starfi.

Í flestum hinna vestrænu iðnríkja er hönnun vel studd og er eitt megin verkefnið í þeim stuðningi að reka hönnunarstöðvar (design centers). Á Norðurlöndunum og á Bretlandseyjum hafa hönnunarstöðvar það að meginmarkmiði að örva og styðja hönnun í framleiðslu og vera kynningar- og upplýsingamiðstöðvar hönnunar. Starfsemi hönnunarstöðva í nágranna- og samkeppnislöndum hefur verið að aukast á seinni árum, sem er staðfesting á mikilvægi hönnunar til að auka verðmætasköpun og styrkja samkeppnisstöðu fyrirtækja.

Starfssvið hönnunarstöðvar

Æskilegt er að starfssvið íslenskrar hönnunarstöðvar nái til allrar hönnunar, hönnunar listiðnaðar, iðnhönnunar, fatahönnunar, grafískrar hönnunar, húsgagna- og innanhússhönnunar, byggingalistar og umhverfishönnunar.

Tími

Verkefnið hefst strax á árinu 2003. Um verði að ræða tilraunaverkefni til 3ja ára (2003-2005), er verði endurmetið að þeim tíma liðnum.

Hugsanlegar áherslur hönnunarstöðvar

Leitast verði við að sinna afmörkuðum verkefnum, til að unnt sé að tryggja betur árangur og meta ávinning einstakra verkefna. Við upphaf tilraunar er æskilegt að sinna m.a. eftirfarandi verkefnum:

Kynningar- og fræðslustarfsemi

- ◆ Að vera upplýsingamiðstöð um íslenska hönnun.
- ◆ Stuðla að nýtingu hönnunarsamkeppna.
- ◆ Stuðla að aukinni faglegri umfjöllun um hönnun í fjölmiðlum.
- ◆ Stuðla að miðlun efnis um íslenska hönnun.
- ◆ Koma að og hvetja til sýninga og kynningar á íslenskri hönnun heima og erlendis.
- ◆ Efla faglega umræðu og auka vitund þjóðarinnar um hönnun.
- ◆ Standa fyrir ráðstefnum og fyrirlestrum fyrir ólíka markhópa.
- ◆ Hafa náð samstarf við helstu aðila um verkefni á sviði kynningarmála, s.s. Samtaka í atvinnulífi, Útflutningsráð, utanríkisráðuneyti, skóla og aðrar menntastofnanir og fagfélög.

Ráðgefandi starfsemi

- ♦ Veita ráðgjöf sem stuðlar að auknum hlut hönnunar í nýsköpun, þ.e. manngerðu umhverfi, iðnaði, þjónustu, viðskiptum, margmiðlun- og upplýsingatækni.
- ♦ Veita leiðbeinandi ráðgjöf og upplýsingar til atvinnulífs og einstaklinga um hönnun.

Aðrar áherslur og verkefni

- ♦ Safna saman og gera aðgengilegri upplýsingar um hönnunarstarfsemi, s.s. afurðir hönnunar (design), hönnunarþekkingu, (design know-how), mannafla, greiningu starfseminnar, veltu, hlutdeild í þjóðarframleiðslu o.fl.
- ♦ Byggja upp öflugt vefsetur um hönnun á vegum Hönnunarstöðvar.
- ♦ Starfsemin byggir m.a. á markvissum og vel undirbúnum verkefnum á sviði hönnunar sem unnin og fjármögnuð verða í nánú samráði við viðkomandi aðila sem tengjast slíkum verkefnum með einhverjum hætti.

Stjórnun og rekstur hönnunarstöðvar

Æskilegt er að Hönnunarstöð sé sjálfstæð stofnun eins og í okkar nágranna- og samkeppnislöndum. Þar er rekstur hönnunarstöðvar oft fjármagnaðar af opinberu fé. Sums staðar kemur jafnframt stuðningur frá öðrum aðilum, s.s. bæjarfélögum, atvinnulífi o.fl. Í Bretlandi og víðar greiða viðskiptavinir hönnunarstöðva fyrir hluta af þjónustunni.

Hönnunarstöðvunum á hinum Norðurlöndunum og Bretlandseyjum er stjórnað af hönnunarráðum (Design Council), sem í eru fulltrúar hönnuða, framleiðenda og neytenda. Hönnunarráð þessi eru yfirleitt gömlu hönnunarfélögin, sem stofnuð voru fyrir mörgum áratugum (t.d. Svensk Form í Svíþjóð, sem stofnað var fyrir 150 árum og er fyrirmynd annarra félaga á Norðurlöndum).

Lagt er til að stjórn hönnunarstöðvar verði skipuð af iðnaðar- og viðskiptaráðherra, og hún verði 3 - 5 manna, sem kæmu frá atvinnulífi, Form Ísland, Reykjavíkurborg, Listaháskóla Íslands og/eða öðrum aðilum.

Stjórnin ráði framkvæmdastjóra til ákveðins takmarkaðs tíma í senn, sem sjái um að framfylgja verkefnastefnu hönnunarstöðvar og daglegan rekstur og finni hentugt húsnæði fyrir reksturinn. Gera skal ráð fyrir tveim stöðugildum í hönnunarstöð og æskilegt að einu stöðugildi sé ráðstafað til verktaka með sérfræðiþekkingu vegna fjölbreyttra verkefna hönnunarstöðvar, þ.e. tveir fastir starfsmenn og að auki ein verkefnatengd staða.

Nafn á hönnunarstöð – Íslensk hönnun

Nokkuð var rætt í nefndinni að mikilvægt væri að nafn á hönnunarstöð endurspeglaði að nokkru þá starfsemi sem þar á að fara fram. Nafnið hönnunarstöð, virðist að nokkru hafa skírskotun til fortíðar og þeirrar starfsemi sem áður fór fram í Hönnunarstöð, sem rekin var fyrir nokkrum árum.

Þar sem aðstæður nú eru að verulegu leyti breyttar – telur nefndin mikilvægt að stöðin endurspegli aðstæður sem ríkja í dag. Lagt er til að vinnuheiti á hönnunarstöðinni verði **Íslensk hönnun**, og vefsíða verði með nafninu **design.is** sem jafnframt verði enska heiti stöðvarinnar, náist samkomulag um slíkt við réttihafa á því heiti.

Áætlaður kostnaður við hönnunarstöð

Í meðfylgjandi töflu má sjá fjárhagsáætlun um rekstur Hönnunarstöðvar.

	2003	2004	2005
Stofnkostnaður			
Skrifstofubúnaður o.fl. fyrir 2 starfsm.	1,000,000		
Tölva, prentari, sími o.fl.	2,000,000		
Ýmislegt ófyrirséð	500,000		
Skrifstofukostnaður alls	3,500,000		
Árleg verkefni, (áætlað)	10,000,000	10,000,000	10,000,000
Rekstarkostnaður á ári:			
Húsnæðiskostnaður, húsaleiga, rafmagn o.fl.	1,000,000	1,000,000	1,000,000
Launakostnaður fyrir starfsfólk (2)	11,000,000	11,000,000	11,000,000
Ýmis skrifstofukostnaður, sími o.fl.	1,000,000	1,000,000	1,000,000
Ferðakostnaður	1,500,000	1,500,000	1,500,000
Annar rekstarkostnaður áætlaður 10%	500,000	500,000	500,000
Áætlaður rekstarkostnaður	15,000,000	15,000,000	15,000,000
Samtals heildarkostnaður	28,500,000	25,000,000	25,000,000

Þau verkefni sem mikilvægt er að hafi forgang í hönnunarstöð er uppbygging vefseturs og úttekt á umfangi hönnunar hér á landi, þar sem ekki liggja fyrir upplýsingar um þessa þætti, þrátt fyrir mikilvægi þeirra.

Nefndin leggur til að árlegur rekstur stöðvarinnar að upphæð 15 milljónir kr. (60% af heildarkostnaði) verði fjármagnaður af iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti, en kostnaður vegna verkefna að upphæð 10 milljónir kr. (40% af heildarkostnaði) verði fjármagnaður sérstaklega af öðrum aðilum s.s. Reykjavíkurborg, Samtökum iðnaðarins, stærri fyrirtækjum, samtökum, sveitarfélögum o.fl. Mikilvægt er að fjármögnun til verkefna verði tryggð strax í upphafi.

Fylgiskjal I - Ráðstefna

Hönnun -máttur og möguleikar

*Gildi hönnunar við framþróun,
og samkeppnishæfni atvinnulífs*

Ráðstefna Norræna húsinu

20. febrúar 2003

13:00 – 17:00

Dagskrá

- 13:00 **Skráning**
- 13:20 **Setning** Valgerður Sverrisdóttir, iðnaðar- og viðskiptaráðherra
- 13:30 **Samskipti stjórnvalda, hönnuða og menntastofnana í Finnlandi**
Pekka Korvenmaa, prófessor University of Art and Design Helsinki UIAH
- 14:00 **Starf og stefna Norsk Forum**
*Peter Butenschön, arkitekt. formaður ICSD og fyrrverandi formaður Norsk Form.
Rektor arkitektaakademiunnar í Osló.*
- 14:30 **Gildi hönnunar fyrir menningarlega og viðskiptalega ímynd þjóða**
Mr Max Borka, ráðgjafi, kennari og framkvstj. Intereieur, Belgíu.
- 15:00 **Kaffi**
- 15:20 **Framtíðarsýn Íslands í hönnun**
Halldór Gíslason arkitekt, deildarforseti hönnunardeildar Listaháskóla Íslands
- 15:40 **Gildi hönnunar fyrir Össur hf. á alþjóðlegum samkeppnismarkaði**
*Hilmar Janusson framkvæmdastjóri tækni- og vísni, Guðni Ingimarsson, verkfræðingur og
Pálmi Einarsson, iðnhönnuður, frá Össur hf.*
- 16:00 **Persónulegur stíll í alþjóðlegu umhverfi**
*Steinunn Sigurðardóttir, lektor við LHÍ og fatahönnuður,
Ráðgjafi innlendra og erlendra fyrirtækja, m.a. Flugleiða, GUCCI, o.fl.*
- 16:20 **Haus og sporður á íslenskri hönnun**
Guðmundur O. Magnússon, prófessor við hönnunardeild LHI & grafískur hönnuður
- 16:40 **Lokaorð**
Fulltrúi borgarstjórnar Reykjavíkur.

Iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti, Norræna húsið og Form Ísland

Samstarfsnefnd um hönnun stendur auk þess að ráðstefnunni en í henni eiga sæti, auk ráðuneytisins og Form Ísland, fulltrúar frá Samtökum iðnaðarins, Listaháskóla Íslands, Aflvaka og Epa.

Sendiráð Noregs, Sendiráð Finnlands og Menningarsjóður Íslands og Finnlands, veittu einnig aðstoð og styrki vegna ráðstefnunnar.

Fylgiskjal II - Heimildarskrá

Eftirfarandi gestir mættu á fundi hönnunarnefndar:

1. Árni Geir Pálsson framkv.stjóri viðskiptaþróunar SH
2. Ásrún Kristjánsdóttir, fyrrv. formaður Form Island
3. Ástþór, formaður grafískra hönnuða
4. Guðjón Kristinsson, forstjóri Ístex
5. Hjálmar Árnason, formaður iðnaðarnefndar Alþingis
6. María Ólafsdóttir, formaður Félags fatahönnuða
7. Ólafur Ingi Ólafsson frá Ímark
8. Rúnar Ómarsson frá Nikita
9. Sigrún Lilja Guðbjartsdóttir frá Útflutningsráði Íslands.
10. Vigdís A Jónsdóttir, kynnir verkefnisins Súkkulaðiverksmiðjan

Eftirfarandi skýrslur og gögn voru lagðar fyrir fundi:-

1. Ársskýrsla Dansk Design Center 2001
2. Design som drivkraft for norsk næringsliv
3. Hluti skipurits að "Handverk og hönnun Frakklands (Ateliers d'Art de France)
4. Hluti skipurits að Franska viðskiptaráðuneytinu
5. Hluti skipurits að Parísarborg
6. Hluti úr skýrslunni Aðkoma Útflutningsráðs að útrás íslenskrar fatahönnunar
7. Hugleiðingar – Af hverju hönnunarstöð?
8. Samantekt Maríu Ólafsdóttur nokkurra íslenskra fyrirtækja sem starfa á erlendum markaði við hönnun og sölu fatnaðar.
9. Skipurit gert af Sigrúnu Lilju Guðbjartsdóttur um fyrirkomulag hönnunarstöðvar.
10. Skýrslan Handverk Framkvæmdaáætlun eftir Þór Sigfússon hagfræðing
11. Skýrslan Scandinavian Journal of Design History
12. Skýrslan Súkkulaðiverksmiðjan unnin af Deloitte & Touche
13. Skýrslan Tilraunarekstur Hönnunarstöðvar 1994 og 1995
14. Skýrslan um Norsk Form 1992 – 2002 Noen momenter til historien
15. Spurningar frá nemendum HÍ um Hönnun, markaðssetningu og framleiðslu.
16. Umfang og virði hönnunarstarfsemi á Íslandi í félagslegu, efnahagslegu og menningarlegu tilliti
17. Viðskiptablaðið 11. október 2001.
18. Viðtal úr Morgunblaðinu fimmtudaginn 11. október 2001 við Anne Stenros, frmkv.stjóra Design forum Finland.
19. Viðtöl úr Morgunblaðinu við Pekka Korvenmaa frá Finnlandi og Max Borka frá Belgíu

